

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

-

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

Hallituksen esitysluonnos on kokonaisuudessaan selkeä muutosten rajoituessa kuntien korvaamiseen hyvinvointialueilla. Luonnoksen perusteluissa todetaan, että kysymys on lähinnä teknisluontoisista muutoksista, joissa kunta korvataan hyvinvointialueella. Käytännössä näin ei kuitenkaan ole, ja lakiluonnoksen vaikuttavuusarviointit ovat jääneet puutteellisiksi.

TE2024 uudistuksessa vastuu TE-palveluista tulee siirtymään kunnille. Valmistautuminen uudistukseen on jo aloitettu kunnissa ja myös pitkäaikaistyöttömien/vaikeammin työllistyvien palvelujen kehittäminen on osa muutokseen valmistautumista. Jatkossa tulisi lisäksi mahdollistaa joustava henkilöstöresurssien ja tehtäväkuvien rakentaminen kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnalle TYP-asiakkaiden työllistymisprosessin turvaamiseksi.

Esitetyillä muutoksilla olisi vaikutuksia kuntakokeiluihin ja kokeilujen henkilöstöresursointiin, koska muutos edellyttäisi kolmikantayhteistyöhön palaamista (vrt. nykyinen vastuutyöntekijämalli). Kuntakokeiluissa on pystytty toimimaan ketterästi, kun kuntakokeilussa sosiaalihuoltolain mukaisissa tehtävissä toimivilla sosiaalihuollon ammattihenkilöillä on ollut oikeus asiakastietojärjestelmän käyttöön. Käytännössä TYP-lain muutos tarkoittaisi sitä, että hyvinvointialueiden tulisi osoittaa TYP-työhön henkilöstöresurssia nykyistä enemmän.

TYP-asiakkaiden osalta tulee huomioida osaamisen kehittämisen palveluiden vahva tarve. Koulutuspalvelut ovat tärkeä osa TYP-asiakkaiden palveluja, ja kunnilla on vastuu toisen asteen koulutuksen ja vapaan sivistystyön järjestämisestä. Monien asiakkaiden koulutustaso on alhainen tai heidän saamansa toisen asteen koulutus ei ole työllistävää. Sivistyspalveluihin sisältyy myös nuorisolain mukaisia palveluja (esim. etsivä nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta), jotka ovat oleellinen osa nuorten TYP-palveluja.

Sote-palveluiden hallittu siirto hyvinvointialueille ja asiakkaiden palveluiden jatkuminen saumattomasti edellyttää hyvinvointialueen ja kuntien tiivistä yhteistyötä muutospäiväsiivessä, mutta myös sen jälkeen. Yhteistyön merkitys korostuu, kun painopistettä sote-palveluissa siirretään korjaavista palveluista ennaltaehkäisevään ja varhaiseen tukeen, johon myös kuntien terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen palvelut sisältyvät (kuntien lakisääteiset tehtävät ks. Laki 612/2021, 6§). Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut kuuluvat palveluihin, joiden yhteensovittamista asiakkaan tarvitsemien muiden palvelujen kanssa hyvinvointialueella on velvollisuus edistää (Laki 612/2021, 10§). TYP-asiakkailta on tarve juuri tällaiselle yhteensovittamiselle.

Esitetyillä muutoksilla olisi suuria vaikutuksia erityisesti niihin kuntiin, jotka ovat työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen ulkopuolella, ja näin ollen lakimuutoksella olisi isoja vaikutuksia myös asiakkaiden yhdenvertaisuuteen.

Esitämme kunnan lisäämistä TYP-toimijoiden joukkoon lain eri pykälissä ja §4 muotoilua seuraavasti:

"Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja työtön työnhakija laativat 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista, terveyden, hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämisen palveluista sekä koulutus- ja sivistyspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Kunta ja Kansaneläkelaitos osallistuvat asiakkaan suunnitelman laadintaan, seurantaan ja tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla."

Kunta tulee huomioida vastaavalla tavalla myös muiden pykälien osalta.

7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

Laissa määritetään, että TYP-palveluissa tulee olla riittävä määrä henkilöstöä palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioiden. Pykälä jättää kuitenkin avoimeksi, miten riittävä henkilöstö määritellään.

2.5.2022 käynnistyy uusi työvoimapalvelumalli, jossa korostuvat intensiiviset palvelujaksot työttömyyden aikana, henkilökohtainen palvelu ja asiakkaan velvoite hakea vähintään neljää työmahdollisuutta kuukauden aikana. Uuden mallin vaikutuksesta TYP-palvelun piiriin ohjautuvien asiakkaiden määrä tulee todennäköisesti kasvamaan nykyisestä, mikä luo tarvetta TYP-työhön osoitetun henkilöstön määrän lisäämiseen entisestään.

Kuntien työllisyyspalveluissa on rakennettu räätälöityjä ratkaisuja paikallisalueellisten toimijoiden ja työnantajien kanssa. Asiakasprosessissa on hyödynnetty TE-palveluita, mutta tiiviimpi asiakasprosessin koordinointi on tehty kunnan työllisyyspalveluiden toimesta. Tämä on erityisesti hyödyttänyt TYP-asiakkaiden osaamisen kehittämisen ja työllistymisen palveluprosesseja. Kuntakokeiluissa kunnat pystyvät palvelemaan asiakkaita, mutta kuntakokeilujen ulkopuolisissa kunnissa on TYP-työssä mukana myös työllisyyspalveluiden henkilöstöä, joiden jääminen TYP-työn ulkopuolelle vie kuntien työllisyyspalveluiden henkilöstöltä välineitä tehdä omaa työtään ja voi pahimmillaan johtaa myös työllisyyspalveluissa työskentelevien irtisanomisiin.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Kunnat maksavat osan työmarkkinatukimenoista yli 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden asiakkaiden osalta (Laki 1290/2002, 14. luku, 3a§). Tällä hetkellä Kela ilmoittaa tiedon yli 300 päivää työmarkkinatukea saaneista henkilöistä henkilöiden kotikunnan sosiaalihuollon tai työllisyyden hoidon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Lakimuutoksen myötä kunta korvattaisiin tältäkin osin hyvinvointialueella. Tämä on ristiriitaista, koska hyvinvointialueet eivät vastaa työllisyyden hoidon tehtävistä, kaikki työmarkkinatukea saavat henkilöt eivät ole sosiaalityön asiakkaita ja lisäksi työmarkkinatuen maksusuudesta vastaa kunta eikä hyvinvointialue.

TYP-lain (1369/2014) yhtenä tavoitteena on ollut keinojen antaminen kunnille työmarkkinatuen kuntaosuuteen vaikuttamiseen. Työmarkkinatuen kunnan maksuosuus tulee siirtää hyvinvointialueiden kustannettavaksi, jos kunnilla ei enää ole lakisääteistä roolia TYP-työssä; kunta ei voi olla pelkästään maksajan asemassa.

TYPPI-asiakastietojärjestelmän käyttöoikeus tulisi voida myöntää myös kunnan palveluksessa olevalle TYP-työhön osoitetulle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

-

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

-

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Janakkalan kunta toivoo kiinnitettävän erityistä huomiota siihen, että kuntien mahdollisuudet kuntalaisten palvelemiseksi säilyvät ennallaan tai niitä parannetaan entisestään.

Polvinen Pauliina
Janakkalan kunta - Janakkalan työllisyyspalvelut